

Urban sprawl – várostérségi közös tervezés MŰHELYVITA

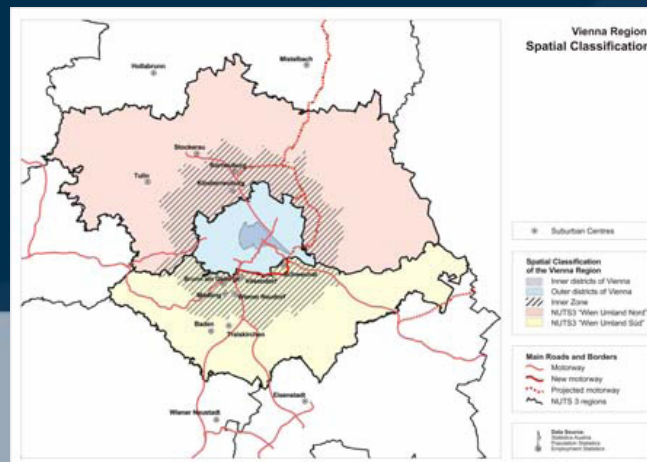
Vitaindító

Salamin Géza
VÁTI TTÉI

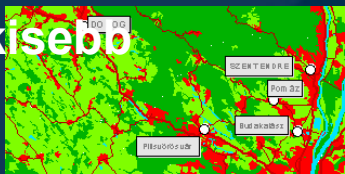
Nemzetközi Területpolitikai és Urbanisztikai Iroda

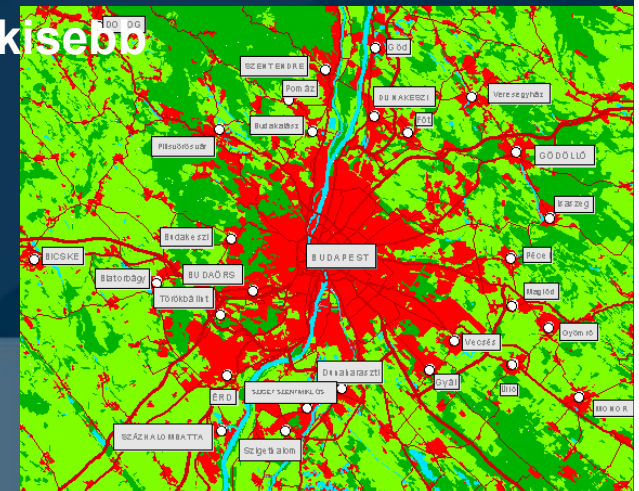

Budapest, 2009. június 15.

Város és térsége - átalakuló rendszer

- A város **hagyományosan központi hely**
 - piac, hatalom, kereskedelem...
- A város vidéke kapcsolatok **intenzifikálódnak**
 - agglomerálódás - szuburbanizáció – urban sprawl...
- Összefüggések, folyamatok **városterzési szinten** jelentkeznek
 - Mozgások-ingázás, környezeti hatások, gazdasági következmények, infrastruktúra, közszolgáltatások, területhasználat rendszerei, stb.
 - Egyben lehet őket kezelni
- Az irányítás, **közigazgatás alapegysége** ennél kisebb

Területi koordináció lehetősége

Dilemmák:

- nincs igazi hierarchia
- a területi egységek nem igazodnak a vonzáskörzetekhez
- nem foglalkoznak a város-vidéke relációval

Területi szintjeink:

- **Helyi városi szint:**
 - **Kistérség:** határai gyakran nem várostérséget jeleznek, önkéntes, ad hoc, nem stabil, gyenge – de elvben jó keret, ígéretes
- **Nagy-közép városok:**
 - **Megye:** gyenge-gyengül és „lyukas zászló” (megyei jogú város)
- **Nagyvárosok vonzástervei:**
 - **Régió:** Nem legitim – szimbolikus, top-down, határai nem városrégiók
- **Budapest**
 - **BAFT, Bp.-i Agglomeráció rendezési terve:** Megkésett-kompromisszumos, de van...
- **Szakpolitikai ágazatok**
 - Különböző területi kereteket használnak

Hierarchia helyett együttműködés?

- Pótolhatja?
- Együttműködés **kultúrája** – hiányzik
- Települési **érdek** – térségi érdek – az állampolgár érdeke
- Önkormányzatok **státuszának** ellentmondása:
 - nagy felelősség, nagy önállóság, elaprózott rendszer
 - nincs pénzügyi bázis, központosított rendszer – pályázati kiszolgáltatottság
 - legfőbb eszközük a területekkel való gazdálkodás – eladás-átadás, átminősítés, stb.
- Csak a többlet **pénz** motivál
- Kecskeméti várostérség **példája**:
 - Pozitív hozzáállás az együtt tervezéshez - elzárkózás e rendezési típusú együttműködéstől
- Több szintű kormányzás?

Mit tervezzünk együtt?

- a várostérség egészét átszövő struktúrák (*pl. ökológiai hálózat; közlekedési rendszerek, stb.*);
- a központi város és vidéke közötti munka- és feladatmegosztást biztosító térstruktúrák (*pl. foglalkoztatás és közszolgáltatás-nyújtás helyszínei*), rekreációs terek;
- a várostérség egészét szignifikánsan érintő elemek fejlesztése, illetve térbeli kijelölése (*pl. nagyobb ipari beruházás, ipari park*);
- települési „versenyhelyzet” tárgyát képező fejlesztési területek, funkciók kijelölése (*pl. iparterületek, kereskedelmi központok*);
- településhatáron átnyúló v. egymást kiegészítő / ellensúlyozó térhasználati, településszerkezeti elemek;
- egyéb tématerületek (melyek összehangolt tervezésére közös szándék mutatkozik a települési önkormányzatok és a térségi szereplők (mindenek előtt civil szervezetek) szerint).

Lakóterületek terjeszkedésének koordinációja

- **KIVÁLTÓ OK:** az egészségesebb, tisztább, kevésbé zsúfolt, zöldfelületekben gazdagabb lakóterületek iránti (jogos) igény
- meghatározott mederben célszerű tartani a beépített felszínek térhódítását
- **Eszköze:** a lakóterületek terjeszkedésének felügyelete, szabályozása; azaz meghatározott célterületekre való irányítása
- értékes mezőgazdasági földterületek, az ökológiai szerepű természeti (erdő- és rét-) területek megőrzése
- nyílt rekreációs terek – szabadidőparkok, parkerdők, közösségi használatú sportpályák

Mire figyeljünk a tervezés során?

- közlekedési hálózatok, közüzemi infrastruktúrák lakóterületekhez való igazítása;
- értékes mezőgazdasági területek védelme;
- a lakókörnyezet minőségének védelme érdekében a lakóteret tagoló zöld és szabad területek biztosítása.

Térségi zöldfelületi és rekreációs rendszer

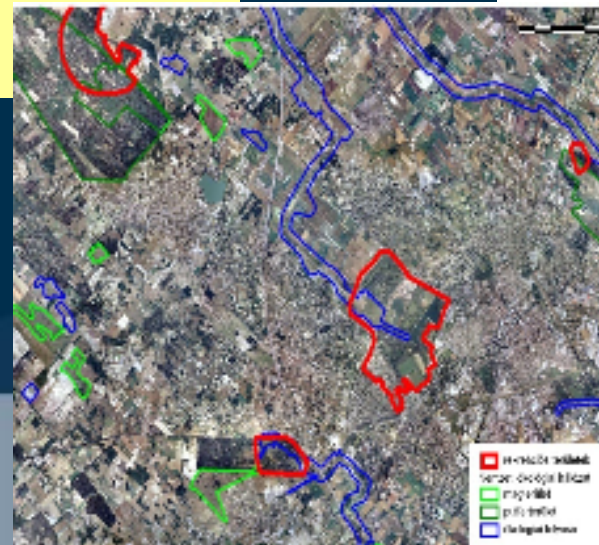
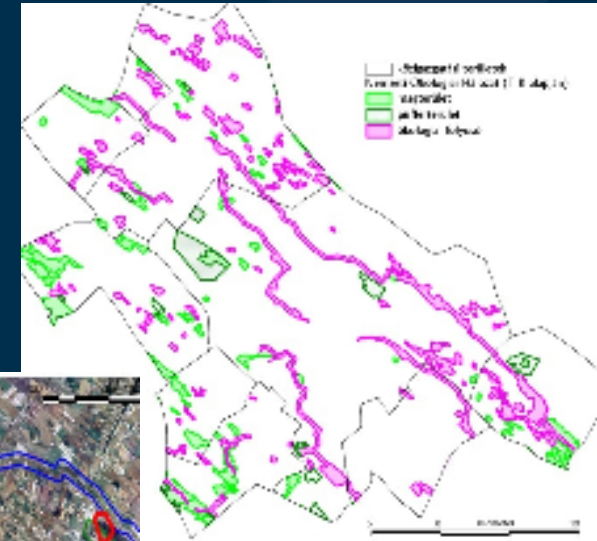
- nagyobb városok környezetében ideálisan sajátos urbanisztikai funkció: ökológiai és rekreációs szerepkör
- klimatológiai, szociális-jóléti, rekreációs, ökológiai pozitív hatások
- extenzív városnövekedés esetében kiemelten fontos a zöld területek tudatos bővítése, fejlesztése
- védeni/megteremteni/megerősíteni/kijelölni a környezetbarát (nem motorikus, kevés beépítést igénylő) sportolási lehetőségeket
- urbanizációval jelentkező igény: növekvő környezettudatosság, népszerűsödő egészséges életmód

A.) Ökológiai hálózatok (belterületen átfutó folyosók is):

- Natura2000 területek – Ramsari egyezmény területek
- Védelmi erdők (talajvédő, Kecskemét esetében homokfűvást megfogó erdők stb.)

B.) Szabadtéri rekreációs helyszínek:

- Parkerdők, kirándulóerdők
- Turistautak, kerékpárutak, természeti látnivalók
- Vendéglátó tanyák-lovaglási lehetőségek
- Egyéb szabadtéri sport helyszínek.

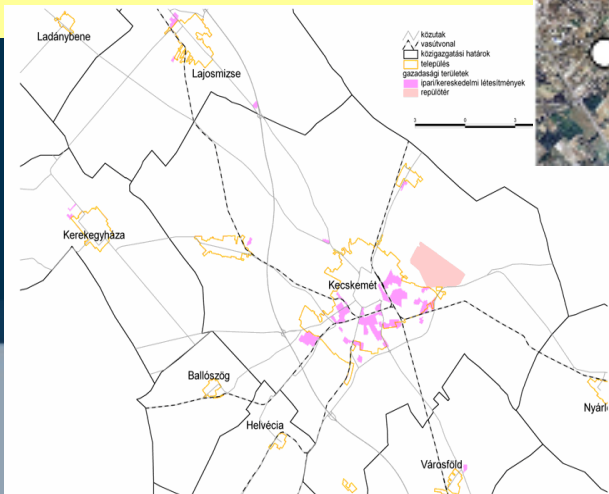

Térségi jelentőségű gazdasági területek

- a gazdaság alapvető térségi keretei túlmutatnak a településen
- negatív és pozitív externáliák markánsan jelentkeznek egy, az ingázási vonzáskörzeti kapcsolatokat is leképező várostérségben
- a várostérség települései között erős verseny a helyi adók lokalizálása érdekében
- ideálisan a közös tervezéshez az iparűzési adóbevételek megosztásának is kapcsolódnia kell azon területek összehangolt kijelölése, amelyek sok embert „mozgatnak meg”
- a nagyobb beruházások (illetve az azoknak helyet adó területek) a leginkább megközelíthető, a lehető legkevesebb környezeti (vagy éppen tájlesztettkai) hatással járó helyszínen kapjanak helyet

Mire figyeljünk a tervezés során?

- közös munkaerőpiac együttes, hatékony szervezése;
- versenyhelyzet helyett kooperáció, szinergiák: közös fellépés a telephelyi versenyben - akár helyi iparűzési adóbevételek megosztással;
- közlekedési hálózatok, infrastruktúrák igazítása annak érdekében, hogy a fő foglalkoztató helyszínek, a lakóterületekről elérhetőek legyenek (közösségi közlekedéssel, kerékpárral, autóval);
- értékes mezőgazdasági területek védelme;
- meghatározó iparterületek és városperemi, városkörnyéki kereskedelmi zónák (bevásárlóközpontok) koordinált telepítése.

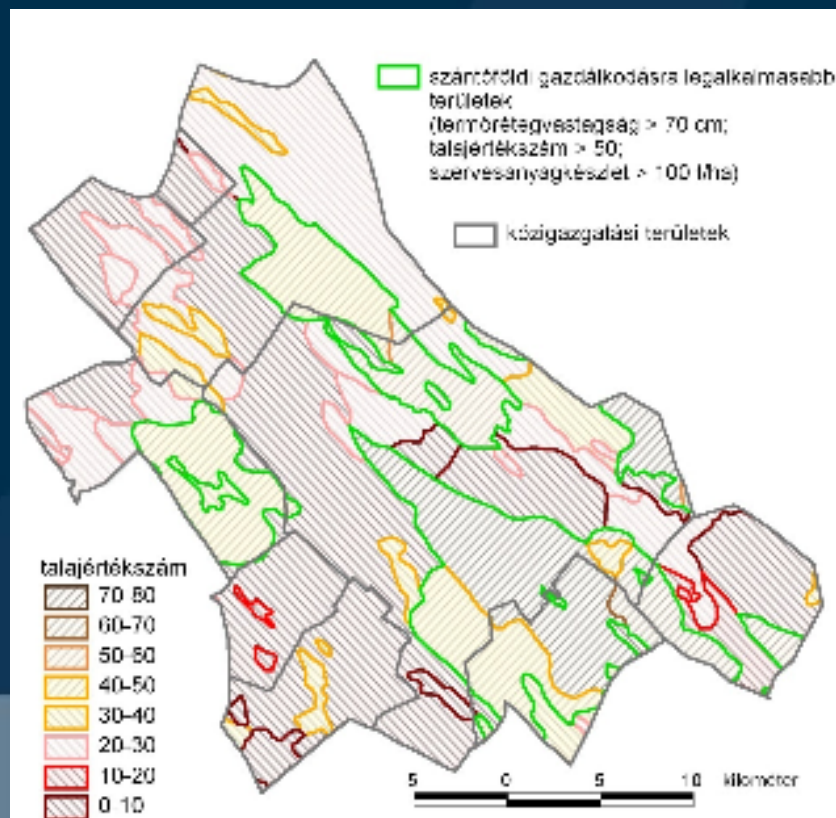

Mezőgazdasági területek védelme

- lakossági szuburbanizáció és a gazdasági szervezetek városkörnyékre települése jelentős „területfaló” hatással jár
- a magas aranykorona-értékkel bíró, kiemelkedően értékes földterületek való beépítését el kell kerülni
- jó minőségű termőföldeken a helyi termelés fenntartása (fenntarthatósági szempontból is előnyös, és a térség versenyképességét növeli) alapjául szolgálhat a központi várost mint felvevőpiacot ellátó helyi mezőgazdasági termékek iránti növekvő igény esetén ezek előállításához
- e területek, esetleg összefüggő zónák közös, koordinált, jelzésértékű kijelölése

Mire figyeljünk a tervezés során?

- **Minőségi termőföldek védelme - legmagasabb aranykorona-értékű földterületek kijelölése;**
- **Stratégiai termőföld területek fenntartása - tartalékolása (helyi ellátás biztonsága érdekében);**
- **Mezőgazdasági feltáró/dűlő utak megfelelő minőségű hálózatosnak biztosítása, településközi összehangolása;**
- **A város és környező agrár területek között helyi kereskedelmi kapcsolatok erősítése, a környező termelők helyi termékeit vásárolják a városban, ami fenntarthatósági és gazdasági-társadalmi szempontból is kívánatos lenne, ezzel is erősítve a város-vidéke kapcsolatokat.**

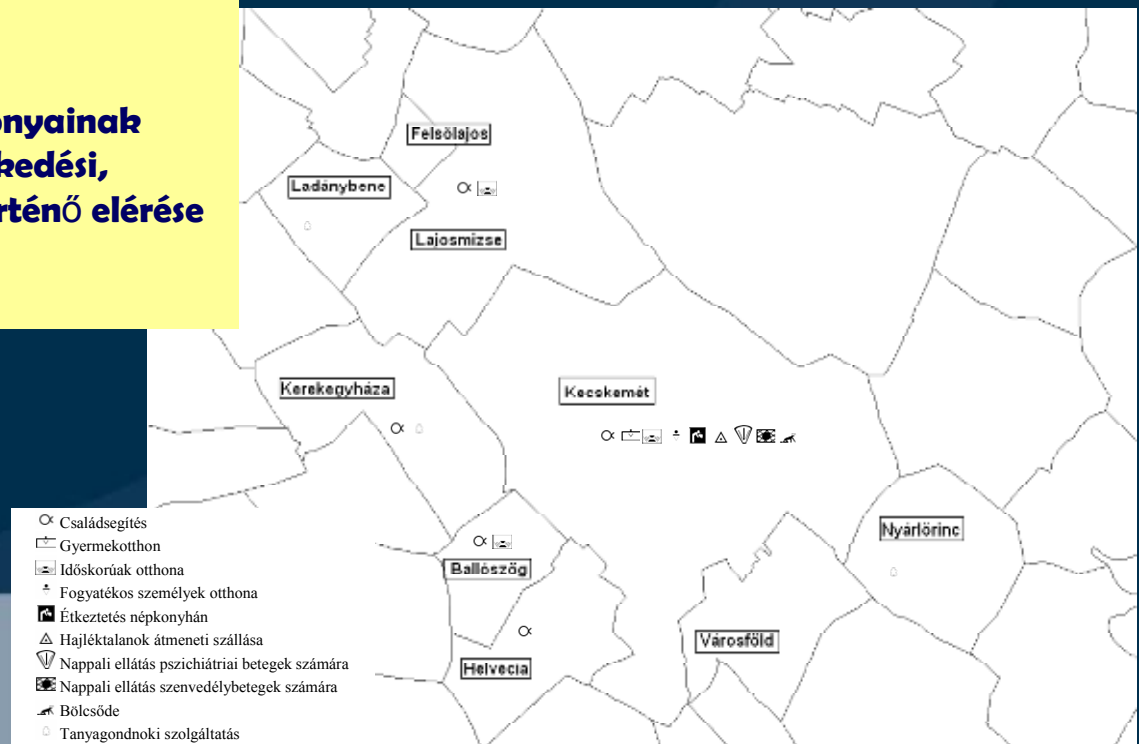
Közzolgáltatások közös szervezése-telepítése

- közzolgáltatások településközi együttműködések keretében történő ellátása
- területi telepítése, elérhetőségük optimalizálása
- sok esetben ma is többcélú társulások látják el
- közlekedés rendszereivel szorosan összehangolva célszerű fejleszteni
- különösen fontos tervezési feladat

Mire figyeljünk a tervezés során?

- a térség egészében a népesség és annak az egyes szolgáltatások esetében releváns csoportjainak elhelyezkedése,

- e szolgáltatáscsoportok elérhetőségi viszonyainak elemzése (közúti távolság, közösségi közlekedési, kerékpáros, illetve személygépjárművel történő elérése stb.)

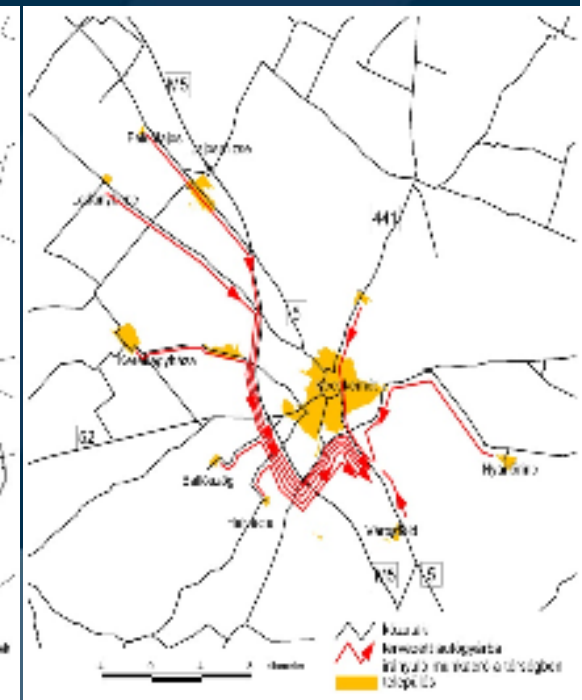
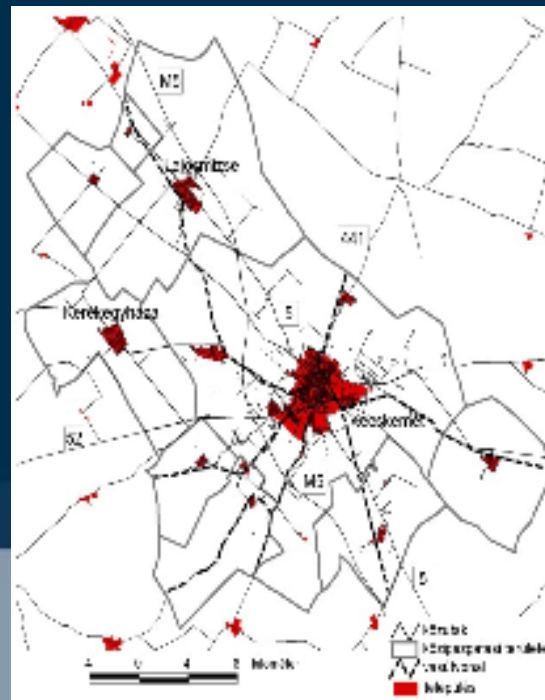

Városterzéségi közlekedési rendszerek tervezése

- a felsorolt együtt tervezendő tématerületek mindegyikén „átívelő” kérdés
- a felsorolt területhasználati illetve térfunkciókat kiszolgálja illetve azokat ne sértse
- össze kell kötnie a főbb funkcionális tereket (munkahelyek, lakóterek, rekreációs terek)
- kiszolgáló háttérelemek (állomások, parkolók stb.).
- előnyt kell, hogy élvezzenek a fenntartható megoldások, (közösségi közlekedés: kötöttpályás formák, alternatív egyéni közlekedési módok - pl. kerékpár)
- közutak (az összes külterületi elem, illetve a belterületek közül a településből ki- illetve bevezető tengelyek illetve a településeket átszelő utak);
- dűlőút hálózat (szilárd burkolat és portalanítás nélküli utak, külön figyelemmel a tanyákat összekötő hálózati elemekre)

Mire figyeljünk a tervezés során?

- lakóterületek feltárása és a központi várossal való összeköttetése;
- ökológiai szerepű zöld zónák, védett természeti területek elkerülése;
- intermodalitás elősegítése;
- közösségi (kiemelten kötöttpályás) és alternatív közlekedési formák támogatása.

Hogyan?

A tervezési együttműködés formái, szintjei

- **Közös vizsgálati munkafázis**
- **Együttműködés magasabb területi szintek tervezésében (kistérség, megye, régió)**
- **Folyamatos szakmai és döntéshozói egyeztetés**
- **Közös várostérségi célalakítás (stratégia, jövőkép)**
- **Struktúratervezés**
- **Közös fejlesztési program**
- **Közös településrendezés (közös szerkezeti terv, szabályozási terv?)**
- **Fejlesztési projektre több település közös szabályozási tervet készít**
- **Intézményi megállapodások**
- **Egyéb**

Műhelyvita

Kérdések:

- Szintek? – hierarchia vs. együttműködés
- Miben? – tématerületek, funkciók
- Hogyan? – forma, szint

Vita:

- Vélemények – eltérő nézőpontok
- Jó példák,
- Gyakorlati tapasztalatok
- Rövid hozzászólások témánként
- Haladjunk témánként

Vitakérdések: közös tervezés várostérségekben

•Együttműködés – hierarchia?

•Közös finanszírozás, intézmények,

• Miben? – témák:

- Lakóterületek terjeszkedésének koordinációja
- Térségi zöldfelületi és rekreációs rendszer
- Térségi jelentőségű gazdasági területek
- Mezőgazdasági területek védelme
- Közszolgáltatások közös szervezése-telepítése
- Agglomerációs közlekedési rendszerek tervezése

• Hogyan?

- Közös vizsgálati munkafázis
- Együttműködés magasabb területi szintek tervezésében (kistérség, megye, régió)
- Folyamatos szakmai és döntéshozói egyeztetés
- Közös várostérségi célalakítás (stratégia, jövőkép)
- Struktúratervezés
- Közös fejlesztési program
- Közös településrendezés (közös szerkezeti terv)
- Fejlesztési projektre több település közös RRT-t készít
- Intézményi megállapodások
- Egyéb

Településtervezés – nemzetközi jó gyakorlatok MŰHELYVITA

Vitaindító

Salamon Géza

VÁTI TTÉI

Nemzetközi Területpolitikai és Urbanisztikai Iroda

Budapest, 2009. június 15.

Tervezés – közösségi koordináció?

- Mennyire alakítja a tervezés a város fejlődés (változás) folyamatait?
- Milyen változásokat hoz?
- Jó tervezést: ha az állampolgárok életminőségének javulásához tud tartósan hozzájárulni
 - az életminőség összetett: a lakókörnyezet, egészséges élet lehetőségein, anyagi jóléten (munkahely, jövedelem), szocio-kulturális feltételek - különböző közösségekben eltérően lehet azonosítani.
- a közérdeket sikeresen tudja megragadni (kinek az érdeke a közérdek?)
- Megfelelő eszközeit kialakítani
- Azokat érvényesíteni
- **Eszköz van helyi szinten!**

Van rendezési tervünk, de..

Választ adunk-e például az alábbi kérdésekre?:

- Biztosítottunk-e elegendő megfelelő minőségű lakóterületet a városon belül – vagy kiköltöznek az emberek
- Stabil egyértelmű, hosszú távú rendszerbe szervezett kínálatot nyújtunk-e a befektetők felé – ami valódi piacot (és versenyt!) tud nyitni? (vagy alkalmi huzavona megy telkeken.)
- Feléltük-e a település egyes ingatlanait, illetve tartalék területeit? Ha igen, a lehetséges maximumot hoztuk-e ki a közösségnek?
- Kialakítottunk-e ökológiai struktúrát, klímaváltozás hatásait megelőző átszellőző városstruktúrát
- Adtunk-e elegendő és megfelelő közterületet ahhoz, hogy építse a helyi közösség(ek)et?
- Vannak-e tartalék területek a jövőbeli kihívások kezeléséhez?
- Közlekedés – van-e valódi stratégiánk?
- Tudjuk, hogy mire van szüksége a lakosainknak? Ők tudják, hogy a tervezett változás hogyan hat rájuk?

Általános megfontolások

Hogy lehet erős a közösség koordináló szerepe?

- **Tervezettség szintjét emelni kell**
 - „Ki mit akar, kinek van pénze, kinek mit engedünk meg, mire van pénzünk, mit ír a jogszabály” vs. Mi a jó a közösségnek – mit akarunk elérni, eszközök: kreatív terv - – érvényesítés partnerségben, építve a piaci erőkre
 - Nem csak „Ki van fölül?” kérdés: de az optimalizálás win-win helyzethez vezet
- **A tervezés a helyi demokrácia gyakorlásának fontos terepe**
 - Városokban koncentrálódik a tudás – erőforrások – a gondok és az érdekek is – Hogy lesz erős a közérdek, az önkormányzat?
- **A város komplex-élő rendszer**
 - társadalmi-gazdasági-környezeti alrendszerek és ezeket szolgáló műszaki struktúrák
 - Az első fázis a rendszer menedzselése és nem „objektum tervezés”
 - Meghaladni az épített környezet elsőbbsége értékrendet
- **Nincs egyszerű csodaszer, technika**
 - Ugyanazok a szabályok, konkrét követelmények, de tervezést kísérő folyamatok miatt mégis más

Javaslatok 1.: Településtervezés – nemzetközi jó gyakorlatok

- A tervezés stratégiai jellege, városszerkezeti vízió , részletezettség
- Közüggé tenni a településtervezést
- Szabályozottság csökkentése, nem szabályozó-jellegű eszközök, „rostálás”
- Településrendezéshez mint közszolgáltatás, kommunikáció, infópontok
- Monitoring, szakmai és civil kontroll
- Átlátható partnerség a gazdasági szereplőkkel - befektetők orientálása
 - Fejlesztési alkuk, fejlesztési jogok piaca, bónuszok, fejlesztési/normatív infrastrukturális hozzájárulások

Javaslatok 2.: Településtervezés – nemzetközi jó gyakorlatok

- **Pénzügyi eszközök a tervek szolgálatában**
 - Településfejlesztési normatíva (HÖF helyett), értéknövelési adó, helyi szinten kiszámíthatóbb pályázati rendszer, stb.
- **Településközi együttműködések, területi koordináció, MLG**
- **Urbanista szakma, sokszínűsítés – nyitás a településekkel foglalkozó társadalmi-gazdasági-természettudományi szakterületek felé**
- **Rendezési-fejlesztési tervezés közelítése – új tervtípusok? (IVS, VT)**
- **Bővíteni a tervezés-fejlesztés eszköztárát, tervezési módszertan megújítása**
- **Tudásmegosztás-tapasztalatcsere**
- **Tervezési rendszer egészét áttekinteni – Új tervezési koncepció (műhelyviták)**

Műhelyvita

Kérdések:

- Hogy lehet erős a közösség koordináló szerepe?
- Általános szempontok
- Konkrét javaslatok

Vita:

- Vélemények – eltérő nézőpontok
- Jó példák
- Gyakorlati tapasztalatok
- Rövid hozzászólások témánként

Vitakérdések: Településtervezés erősítése

- A tervezés stratégiai jellege, városszerkezeti vízió , részletezettség
- Közüggé tenni a településtervezést
- Szabályozottság csökkentése, nem szabályozó-jellegű eszközök, „rostálás”
- Településrendezéshez mint közszolgáltatás, kommunikáció infópontok
- Monitoring, szakmai és civil kontroll
- Átlátható partnerség a gazdasági szereplőkkel - befektetők orientálása
- Pénzügyi eszközök a tervek szolgálatában
- Településközi együttműködések, területi koordináció, MLG
- Urbanista szakma, sokszínűsítés – nyitás a településekkel foglalkozó társadalmi-gazdasági-természettudományi szakterületek felé
- Rendezési-fejlesztési tervezés közelítése – új tervtípusok? (IVS, VT)
- Bővíteni a tervezés-fejlesztés eszköztárat, tervezési módszertan megújítása
- Tudásmegosztás-tapasztalatcsere

„Tervezési rendszer egészét áttekinteni” – Új tervezési koncepció

Salamin Géza

(műhelyviták)

VÁTI TTÉI NTUI

